

Asmeninio albumo nuotr.

Jūratė Pazniokienė: Neleiskime apkiaulinti Lietuvos!

Didžiausias Lietuvoje danų kompleksas Kalvarijos savivaldybės Jusevičių kaimo ir aplinkinių kaimų gyvenimą paverė košmaru. Žmonės nebesitiki pagalbos iš Lietuvos valdžios, liko tik vienintelė viltis – teismai. Vieną laiptelį tiesos link žmonės jau pažengė – Marijampolės teismas pripažino, kad leidimas vykdyti veiklą danams buvo išduotas neteisėtai. Smirdinčio verslo į Kalvariją atėję daryti Danijos verslininkai pasiduoti lengvai nemano. Jie ne tik skundžia teismams kiekvieną gyventojus užtariančiųjų žingsnį, skleidžia šmeižtą, bet ir griebėsi paskutinio kozirio – supjudyti gyventojus. Danams simpatizuojantys Jusevičių kaimo bendruomenės vadovai savo narius, nenusileidžiančius danams, pradėjo šalinti iš bendruomenės. „Žalgiris“ kalbina vieną aktyviausių kovotojų prieš gyventojus nuodijantį danų verslą Jūratę PAZNIOKIENĘ.

- Pusę Kalvarijos savivaldybės smarvėje skandina Jusevičių kaimo danų kiaulidės, bet į teismą dėl žmonių teises pažeidžiančių užsieniečių veiksmų kreipėsi vos dvi bendruomenės ir keletas Jusevičių kaimo gyventojų. Kodėl ne visi?

- Kreipiausi į teismą, nes rūpi Jusevičių kaimo gyventojų ateitis, čia gimiau, čia gyvenu. Mes siekiame ne turtinės žalos atlyginimo, o norime apginti save ir aplinkinius gyventojus, kad galėtume gyventi saugioje ir švarioje aplinkoje.

Noriu padėkoti neabejingiems gyventojams už pagalbą, vieninimą. Daugelis prisidėjo ir prisideda prie išlaidų už advokatų paslaugas. Jusevičių kaimo bendruomenės vadovai nūsiskuko nuo mūsų, tas tiesa. Dažnai girdime, kad mes nieko nepasieksime, veltui laiką ir pinigus švaistome. Dvokia tos fermos visiems. Negi visi, kurie šneka, kad nedvokia, uosles praradę? Neslėpsiu, yra tokių mūsų kaime. Jie nustojo jausti ne tik mėšlo, bet ir apskritai bet kokius kvapus. Suprantu tuos penkis kaimo gyventojus, kurie „Saerimner“ fermoje dirba ir visiems tvirtina gauną atlyginimus kaip Amerikoje. Pinigai jiems svarbiausia.

Bet ar jie galvoja apie ateitį, savo, savo vaikų sveikatą? Jeigu jiems tas pats, kodėl turime kęsti mes visi? Kiaulių augintojai tyčiojasi iš mūsų.

Dieną kentėti dar galima, smarvė iš kojų neverčia. Košmarai prasideda po 17 val., savaitgaliais, švenčių dienomis. Kiaulių augintojai džiaugiasi pelnu, o mes už jų pelną mokame savo sveikatą.

- Praėjusį rudenį jūsų kaimo gyventojai „Respublikai“ prisi pažino bijantys atvirai kalbėti. Jeigu jiems būtų leista savo nuomonę išsakyti anonimiškai, prieš danus pasisakytų 70-80 proc. gyventojų. Kas verčia žmones laisvoje Lietuvoje bijoti?

- Ne 70-80 proc. žmonių yra prieš, o kur kas daugiau. Pernai buvo atlikta anoniminė apklausa pagal profesoriaus Algirdo Baubino parengtą anketą ir net 90 proc. Kalvarijos savivaldybės gyventojų parašė

nebenorį gyventi savo gimtinėje, kurioje savavaliauja danai. Aš manau, kad laisvoje Lietuvoje laisvas žmogus turi teisę laisvai reikšti savo nuomonę.

Gyventojai tikriausiai ne tiek bijo, kiek yra viskuo nusivylę. Todėl jie paprasčiausiai šalinasi, nenorėdami konfliktų. Labiausiai žmogų žeidžia didelė neteisėybė, melas, apkalbos.

- Danai ir jiems pataikaujantys valdininkai, politikai, naudos siekiantys ūkininkai tvirtina, kad vienintelis dalykas, kuris galėtų nepatikti gyventojams, esanti fermų smarvė. Ar tik ji? „Respublikai“ ne vienas Jusevičių ir aplinkinių kaimų gyventojų yra skundęsi pastaraisiais metais pablogėjusia sveikata. Negalavimus jie sieja su fermų išmetamais kvapais ir teršalais.

- Dalydami leidimus kurti, auginti milžiniškus kiaulių kompleksus, valdininkai atsakomybės išvengia, o gyventojai savo teises turi ginti ilgai besitęsiančiuose ir varginančiuose teismų procesuose. Manau, kad Sveikatos apsaugos ir Aplinkos apsaugos komitetai domisi tik kiaulių, bet ne žmonių gerove. Dėl didelio kiaulių skaičiaus ir jų išskiriamų teršalų kiekio, cheminės ir bakteriologinės taršos stebimi akivaizdūs sveikatos sutrikimai, ypač vaikų, nuvertėja nekilnojamasis turtas, užteršiami šuliniai, vandens telkiniai ir dirvožemis. Teršalai oru išplinta apie 5 kilometrus. Sveikatos pablogėjimą jaučia daugelis gyventojų. Iš klausęs, kokie žmonių negalavimai, kiekvienas gydytojas sutinka, kad gyvenant prie fermų ligų tikimybė didelė, bet tikimybės prie teismo medžiagos juk neprisegsi. Rašėme visur, kur įmanoma, gavome atsakymus, kad ūkinė veikla negali pažeisti visuomenės interesų. Ir kas mums iš to? Neseniai vėl išsiunčiau prašymus prezidentei, ministerijoms. Iš jų gavau atsakymus, kad svarstys, žiūrės, tik Seimo Aplinkos apsaugos komiteto vadovas Jonas Šimėnas nieko neatsakė. Galbūt jis vis dar neatsikrato prieš daugiau nei metus patirtą danų fermose įspūdžio? Danai svečius vedžiojo tik po vieną iš keliolikos tvartų ir rodė išsprautas ir iškvėptas kiaules.

- Paradoksas, bet per Jusevičių kaimo bendruomenės ataskaitinį susirinkimą bendruomenės taryba ragino bendruomenę balsuoti dėl jūsų pašalinimo iš bendruomenės. Kaip jaučiatės po viso to?

- Esu įpratusi kalbėti tiesiai šviesiai, todėl manau, kad bendruomenės vadovui buvau kliūtis. Bendruomenės veikloje daug aplaidumo, nesiskaitymo su žmonėmis. Nepasitikėjimą bendruomenės pirmininku bei jo pavaduotoja išsakė daugiau kaip pusė susirinkime dalyvavusių gyventojų. Kaimo gyventojai išreiškė savo valią, savo nuomonės aš niekam nepiršau. Nesijaučiu sugniuždyta. Po publikacijų spaudoje man būdavo gėda, kad kaimui vadovauja kiaulių fermų, o ne gyventojų interesus ginantys žmonės. Žmonėmis, kurie vadovauja bendruomenei, nepasitikiu ne tik aš, jais nepasitikti mažai kaimo gyventojų.

- Užsieniečių nesiskaitymas su vietos gyventojais, jų išrinktais atstovais ir savivaldą ne iš vieno Jusevičių ir aplinkinių kaimų gyventojų atėmė viltį tvarkytis savo gimtinėje taip, kaip norėtumėte. Daugelis vaikų vasaroti į gimtinę pas tėvus nebenori važiuoti, ką jau kalbėti apie grįžimą čia gyventi. Kiek ilgai tai gali tęstis?

- Beveik visos valstybinės institucijos bando visais įmanomais būdais plačiai atverti vartus kiaulininkystei plėsti, o ypač plačiai vartai buvo atverti danams. Manau, kad protekcijos daromos ne už aciū. Regioniniai aplinkos apsaugos departamentai, pažeisdami įstatymus ir laiminant visuomenės sveikatos centrams, leido kelis kartus padidinti veikiančių kiaulių kompleksų pajėgumą ir taip pavertė vietinių gyvenimą tikru pragaru. Kol kas mus ginti stoji tik Kalvarijos savivaldybė. Jokiomis investicijomis, jokiomis darbo vietomis, jokiais mokesčiais į biudžetą negali būti pateisintas gamtos ir žmonių naikinimas. Manau, mūsų laukia dar ilga kova, bet mes neprarandame vilties. Kad apsiginti nuo tokio „verslo“ galima, įrodė Mažeikių ir Pakruojo savivaldybių gyventojai.

- Savo problemas, kurios jau tapo ne tik Kalvarijos savivaldybės, bet ir, galima sakyti, visos Lietuvos problema, keliate ne vienus metus? Kodėl šalies valdžia nesistengia žmonėms padėti?

- Nežinau. Gal jie per daug užimti savo reikalais, peštynėmis dėl įtakos, artėjančiais rinkimais, ir mūsų problemos jiems atrodo pernelyg mažos. Kartais pagalvoju, kad valdžia gal neturi tikros informacijos, kaip mes čia gyvename. Juos pasiekia tik skaičiukai, reglamentai, nutarimai, o už viso to žmonių nematyti. Man tik gaila, kad taip sprendžiant problemą galima užteršti ne tik Kalvariją, bet ir visą Lietuvą. Lietuvą po savo padu Sovietų Sąjunga laikė pusę amžiaus - nesunaikino. Dabar yra kitaip. Lietuvos okupacija vyksta iš pasalų, taikiai, niekas nieko netremia į sibirus. Jeigu ir toliau taip bus, nereikės nė pusės amžiaus, ir iš Lietuvos laukų dings varlės, o kartu su jomis - ir gandrai.

- Sakot, niekas nieko netremia į sibirus, bet lietuviai tuntuais bėga į užsienius. Ar daug iš jūsų kaimo išvažiavo jaunimo dirbti svetur?

- Gaila, bet išvažiavo. Kai kurie nebegrįš. Mano kaimynų dukterė Vokietijoje baigė medicinos studijas, ten susirado darbą. Jos vyras vokiečių atvažiavęs atostogų nesupranta, kaip mes čia gyvename. Jų šalyje tai būtų neįmanoma. Kitos kaimynės du vaikai įsikūrė Anglijoje. Didelė jaunimo grupė važinėja į Angliją dirbti sezoninių darbų. Mūsų kraštas gražus, arti pasienio, galėtų kurtis kaimo turizmo sodybos, ekologiniai ūkiai. Bet kas norės čia ilsėtis, jeigu net vietiniams gyvenimas tampa neįmanomas.

Turbūt dauguma sutiktų, kad nacionalinės vertybės visų pirma yra žmonės, kaip vienos tautos narius, vienijantys valstybiniai atributai - kalba, vėliava, herbas, himnas. Šią kategoriją turbūt dar būtų galima gerokai praplėsti į ją įtraukiant pačius valstybės gyventojus ir jiems priklausančias bendras materialines vertybes, tokias kaip žemė, miškai, vandenys, pelkės, kalvos, laukai, ir kiek sunkiau apčiuopiamas kultūros ir istorijos paminklus, religiją, meną, muziką, nacionalinį charakterį ir savitą tautos gyvenseną. Ką tik atšventus garbingą mūsų valstybės atkūrimo 22 metų sukaktį nejuocimis norisi paklausti, kiek dabar vertos visos šios ne vieną šimtmetį mūsų tautos gyvenyvingumo pagrindu buvusios vertybės. Galų gale ar susvetimėjimo laikais jos vis dar tos pačios kaip ir anksčiau?

Kas yra Lietuvoje nacionalinės vertybės

Į šiuos ir kitus klausimus pa-bandysime atsakyti šioje ŽALGI-
RIO NACIONALINIO PASIPRIE-
ŠINIMO JUDEJIMO apskritojo sta-
lo diskusijoje, kurioje dalyvauja
menotyryninkė, restauratorė Graži-
na DRĖMAITĖ, „Respublikos“ lai-
kraščio ilgametis apžvalgininkas
Ferdinandas KAUZONAS, gydytoja,
leisininkė Ramunė TRAKYMIENĖ,
Dailės akademijos rektorius Audrius
KLIMAS, Lietuvių kalbos instituto
direktorė Jolanta ZABARSKAITĖ
ir švietimo viceministras Vaidas
BACYS. Diskusiją veda Gediminas
JAKAVONIS.

G.JAKAVONIS: Šitą pokalbį paskaitino tai, kad penktadienį, kada ir išeis šis mūsų pokalbis laikraštyje, vyks jau penktasis „Respublikos“ nacionalinių vertybių apdovanojimo konkursas. Kas, jūsų manymu, yra nacionalinės vertybės?

G.DRĖMAITĖ: Pirmiausia norėčiau pasakyti, kad nuostabu, jog apskritai kalbama apie tai. Kalbama ne tai, kas įstatymuose parašyta, ne tai, ką mums valdžia „nuleidžia“.

Tai labai svarbu, svarbus ir tas visuomeninis judėjimas, jeigu jis ir toliau taip neužges, nes mes čia prikeliame ir istoriją, ir kultūrą, ir žmones, kurie nusipelnė Lietuvai. Ir šandien tai yra ypač aktualu.

O nacionalinė vertybė yra asmenys, kurie nusipelnė mūsų valstybei, kurie kažką padarė, kurie paliko labai ryškų pėdsaką ir istorijoje, ir mūsų gyvenime, galų gale formuojant mūsų visuomenę.

G.JAKAVONIS: Man asmeniškai labai patinka, kai kolega žurnalistas Ferdinandas ieško tokių perliukų. Važinėdamas po rajonus, kaimus jis randa labai įdomių žmonių, juos pagarsina ir parodo, kad ne viskas Lietuvoje blogai.

F.KAUZONAS: Nacionalinė vertybė vis dėlto du žodžiai. Kas yra nacionalinė, daugmaž galiu nujausti, o kas yra vertybė, dabar jau visiškai nesuprantu. Jeigu taip lengva būtų atsakyti, tai apskritai mūsų dvasinė būseną nebūtų tokiam dugne, kokiamė atsidūręs dabar. Vyksta vertybių kaita, žmonės apskritai nesuvokia, kas šandien yra vertybė.

Pavyzdžiui, Artūras Zuokas nusiperka tų Jurgio Mačiūno kolekciją už 12 milijonų, po kažkiek metų iš tos kolekcijos iškrapšto idėją, vertybės nusipirkto, idėją pasiima, ir po šituo kabliu, kur prie mūsų geležinkelio stoties, tokį seansą

performanso surengia vedamas tos J.Mačiūno kolekcijos idėjos. Žodžiu, pakyla aktorius ten į tokį tam tikrą aukštį, apačioj nupieštas taikynys, meno kūrinys vadinasi „Taikynys“. Tai jis nusimauna kelnes ir stengiasi pataikyti, na, nepasisioti, o rimčiau pataikyti.

Tai aš nesuprantu, kas yra vertybė. Išivaizduoju, gal čia kažkokia politinė akcija, kad mes suvoktume, kas tas taikynys. Suprantu: taikynys - tai mes čia esantys, taikynys - tai Seimo pirmininkė, taikynys - ir Andrius Kubilius, ir FNNT, mes visi esam tas taikynys. Dabar tomis vertybėmis viskas virsta ant mūsų galvų, todėl į šitą pirmą klausimą aš nelabai galėčiau atsakyti.

Dėl nacionalinių vertybių rinkimo. Man atrodo, šitas konkursas, kurį mes rengiame penkti metai, yra truputį neteisingas. Ar reikėjo pernai pripažinti „Respublikai“ nacionaline vertybe, pavyzdžiui, poetą Justiną Marcinkevičių? Jis ir be mūsų yra nacionalinė vertybė. Man kažkaip atrodo, kad mes neturėtume leisti į tas didžiulias, visų pripažintas vertybes, kurios per visus virsmus išlikę.

Štai dabar būtent šių metų rinkimuose buvo Jonas Krivickas iš Šiaulių. Nemačiau jo atvaizdo. Prieš 15 metų toks šlubas senukas laksto pirmas, greitesnis negu mes visi. Taigi atpažįstu šitą mokytoją Kri-vicką, fantastišką asmenybę, Dieve, būčiau už jį balsavęs kai ir dabar, bet man ta pavarde nieko nesakė.

O būtent tarp šių kaimo žmonių, nebūtinai kaimo, yra tokių še-dėvų, kad, juos atskleidus kaip reikiant, iš tiesų ir tie „taikiniai“ nublanktų. Šitie visi „taikiniai“, man atrodo, nėra tokie jau labai pavojingi, nes juos žiūri rinktinė publika, tie, kuriuos prie šito traukia. Man kur kas gailiau, kad iškreipiamos vertybės, bet kasdienę žalą daro mūsų televizijos, ypač komerciniai kanalai, o čia yra mūsų dvasios luošykla. Ir kaip gelbėti nuo jų, tai jau neįsivaizduojamas dalykas.

R.TRAKYMIENĖ: Prieš penkerius metus mes irgi galvojome, kas yra vertybė. Ar gražios mergaitės, kurios, nesakau, kad ne vertybės, bet ne visai dar, kol savęs kitaip neparodė, kaip tiktai grožiu. Ir mes stengėmės suformuluoti ir suformulavome bent penkias kategorijas, kurios galėtų būti vertybės.

Vertybė turbūt yra žmogaus privilegija, vertybių sistema, ver-gybė kaip tokia, jos įvertinimas. Gi kitam gyvam pasauliui galbūt gali-ma priskirti kita, irgi puikią funk-ciją - gyvenybių poreikių tenkinimą. Ir pasitusiai blogai pasidaro, kai

gyvybinių poreikių tenkinimas tampa pagrindine vertybe.

Deja, šitą mes sutinkam, ir gana dažnai, ir ne vien tik tam performan-se. Yra tokios absoliučios vertybės kaip žmogaus gyvybė, laisvė, draša, narsa, darbštumas. Tai yra vertybės, jos visiems būdingos: ir Lietuvoje, ir Estijoje, ir Amerikoje, ir Afrikoje gyvenantiems žmonėms.

O nacionalinės vertybės yra tai, kas identifikuoja mus, gyvenančius šitame krašte. Ir galbūt viską būtų galima nusakyti Maironio žodžiais „Kur bėga Šešupė, ten mūsų Tė-vynė graži Lietuva“, ir taip labai gražiai viskas papasakota. Nebū-tinai daina turi būti išdainuota, gal

▶ Lietuvoje yra puikūs įstatymai, jų reikia laikytis

Gražina DRĖMAITĖ
Menotyryninkė, restauratorė

tai sakmė, gal tai mūsų kultūros lobynas, gal tai tautosaka.

Beje, pasakysiu, kad tai nebūtinai turi būti susiję su vientelėse ka-tegorija „lietuviai“. Lietuvis gali būti ir žydas, ir baltarusis, ir totorius, ir karaimas. Ir man labai graudu prisiminti tokį norvegišką epizodą. Viešint pas vieną gydytoją, jo žmo-ną medicinos sesutė staiga sako: „Žinot, aš irgi lietuvi, tik truputėlį pametusi tą savo šaknį. Aš negalė-čiau kalbėti, bet esu lietuviė“. Kaip išsiaiškino, jinai susirado savo manos tėtį ir savo senelio vaistinę. Ji buvo žydų tautybės, bet lietuviė. Taigi kartais nacionalumas nėra ta

▶ Žmonės apskritai nesuvokia, kas šandien yra vertybė

Ferdinandas KAUZONAS
„Respublikos“ apžvalgininkas

kategorija, kurią galima atmesti na-cionaline vertybe Lietuvoje.

G.JAKAVONIS: Jūs esate aukštosios mokyklos, kuri išlei-džia kūrėjus į gyvenimą, rekto-rius. Ir kada kalbame apie nacionalines vertybes, man kaž-kaip visada iškyla būtent tų žmonių kūryba, jų darbai, lyg kažkoks sinonimas.

A.KLIMAS: Taip, be abejo, mū-šų akademija turi tokią tradiciją, ga-na gilia, ruošdama tuos menininkus, žmones, kurie garsina Lietuvos va-

dą ir Lietuvoje, ir pasaulyje, ir Eu-ropoje. Aišku, kai kurie nėra baigę akademijos, pavyzdžiui, kaip Mi-kalojus Konstantinas Čiurlionis. Gaila, nes turėtume garbės daktarą.

Bet iš tikrųjų, kultūros galimybės skleisti nacionalines vertybes yra milžiniškos. Mes kalbame apie tai, kad krepšinis yra geras Lietuvos am-basadorius, bet kultūra taip pat ne mažiau geras ambasadorius ne tiktai pasaulyje, bet ir pačioje Lietuvoje.

Buvo paminėti tie „taikiniai“, tie šiuolaikiniai, arba jau nebe šiuo-laikiniai, o praėjusio amžiaus vidu-rio meno procesai, kurių Lietuvoje vis dar atsiranda, kurie vis dar pri-simenami. J.Mačiūnas, manyčiau,

kyla klausimas, ką veikia Lie-tuvių kalbos institutas ir komi-sija, kad Gedimino prospekte be anglų žodynelio šiaip jau neišsiversi. Kažkaip pamažu tu-rimė bėda.

J.ZABARSKAITĖ: Lietuvių kalbos institutas yra mokslo in-stitucija, atliekanti lietuvių kalbos iš-teklių kaupimo ir žinių, informaci-jos apie lietuvių kalbą sklaidos funkcijas. Mes galime būti ten, kur prasideda kalbos politika, tik kaip ekspertai arba, jeigu pavyktų, kaip lobistai, kurie gali daryti įtaką įsta-tymams.

O Valstybinė lietuvių kalbos ko-misija turi įstatymų galią ir yra at-sakinga už lietuvių kalbos politiką. Dar mes turime Valstybinę lietuvių kalbos inspekciją, kuri yra atsakinga už lietuvių kalbos įstatymo prie-žiūrą. Ir kodėl yra susidariusi tokia situacija, kalbant apie užrašus?

Aš pati lietuvių kalbos įstatymo priėmimo dešimtmečio proga esu rengusi akciją Kudirkos aikštėje. At-sivežėme didelius stendus, kuriuose buvo nufotografuotos įvairių Euro-pos didmiesčių įvairios iškabos su tų didmiesčių nacionalinėm kalbom, ir nufotografavome daugelį mūsų sotinės angliškų iškabų. Sustatėme ir klausėme visuomenės, štai, žiūrėki-te, kaip atrodo. Man buvo atsakyta, kad yra kažkokios prekės ženklų įsta-tymas, - tiksliai nežinau, kaip jis va-dinasi, - ir tie visi pavadinimai yra registruojami kaip prekės ženklai, ir nieko nei komisija, nei inspekcija čia padaryti negali.

Dar daugiau, aš šitą klausimą adresuočiau Seimui. Iki šiol yra ne-priimta nauja Lietuvių kalbos įsta-tymo redakcija, nors įstatymas pa-rgentas ir jo svarstymas vyko dar praėjusios kadencijos Seime. Ta redakcija yra tikrai gerokai naujes-nė, modernesnė.

Iš tikrųjų Lietuvoje procesai la-bai keičiasi, atsiranda daug naujų da-lykų, kuriuos turėtų apimti Lietuvių kalbos įstatymas, pavyzdžiui, aukš-tojų mokslo, universitetų politikos, kitų kalbų lietuvių kalbos atžvilgiu.

Bent jau kalbos įstatymas turė-tų atsirasti kuo greičiau, nes jau daug metų mes jo nesulaukiame. Bet aš norėčiau truputį plačiau pa-kalbėti apie vertybes. Nemanau, kad pamatinės, esminės, taip pat ir nacionalinės vertybės kinta. Esu visiškai įsitikinusi, kad kiekvienam žmogui yra svarbi jo šeima, jo ben-druomenė, kad ir kokias ji būtų, ar jo miestelis, kaimas, rajonas mies-tis. Kiekvienam yra svarbu tauta, kiekvienam yra svarbu valstybė, tik aišku, kartais tos vertybės yra

G.JAKAVONIS: Dabar kalba turbūt yra vienas iš pagrindinių tautos apibrėžimų. Man visada

užgožiamos tokio įvairaus sociali-mo, politinio triukšmo, populiario-sios kultūros.

Kas man atrodo čia svarbu? Iš tikrųjų yra svarbu kelti vertybes, ir vėl nesutinku, kad tik tas nežino-mas. Tuo, ką mes turime, reikia džiaugtis nuolat. Mano supratimu, įvertinant ir demografinę, ir emigra-cijos situaciją, daug dėmesio reikia skirti mūsų jaunimui, reikia apie jį laikau tautinių šokių kolektyvą, rį sudarė 300 vaikų.

Lietuva dabar išgyvena tam tik-rus didžiulus kaitos momentus. Aš esu istorijos mokytojas ir tenka pripažinti, kad tapatybės suvoki-mas su ta miesto kultūra mums yra labai didžiulis šiandienis iššūkis.

▶ Nacionalinės vertybės yra tai, kas identifikuoja mus šitame krašte

Ramunė TRAKYMIENĖ
Gydytoja, teisininkė

Be jokios abejonės, kalba yra vertybė. Lietuvos pirmininkavimo 2013 metais Europos Sąjungoje proga planuojame tokią akciją: no-rime sukurti Europos tapatybių žė-mėlapi. Kiekviena Europos valsty-bė, kiekviena tauta pasako tris ob-jektus, kurie labiausiai atspindi jų tapatybę.

Atlikome mažą eksperimentą - šiek tiek apklaušėme lietuvius, la-tvius ir islandus. Tai ką lietuviai prir-godavo, kaip prekės ženklai, ir kiekvienai tautai, irgi ma-žytė tauta, paminėjo vulkanus, savo

▶ Kultūros galimybės skleisti nacionalines vertybes yra milžiniškos

Audrius KLIMAS
Dailės akademijos rektorius

garsiuosius islandiškus arkliukus, kalbą. Tai matot, kaip tai yra svarbu, ir ypač mažoms tautoms.

G.JAKAVONIS: Šiu-mečiame nacionalinių vertybių konkurse kaip nominantai buvo pristaty-ti iš kaimiškių mokyklų kilę mo-kytojai - minėtasis Jonas Kri-vickas, Liudas Abramaitis. Da-bar švietimo ir mokslo minist-rija laikosi politikos uždaryti kaimiškas mokyklas. Antras dalykas, tikrai negincijama na-cionalinė vertybė yra mūsų dai-

ny šventės. Ir vėl per didžiau-sius vargus, per skandalus, ne-sūgi, sakyčiau, per triukšmus jė-gų ministerija buvo priversta vis dėlto daryti Dainių šventę.

V.BACYS: Pradėsiu nuo pap-rastų dalykų. 14 metų dirbau mo-kytoju ir tik treči metai dirbu mi-nisterijoje. Kiekvienais metais gaudavau nuobaudą už tai, kad iš-laikau tautinių šokių kolektyvą, rį sudarė 300 vaikų.

Lietuva dabar išgyvena tam tik-rus didžiulus kaitos momentus. Aš esu istorijos mokytojas ir tenka pripažinti, kad tapatybės suvoki-mas su ta miesto kultūra mums yra labai didžiulis šiandienis iššūkis.

lia tų neigiamų spalvų tai, kad 400 menininkų mielai nori eiti į mokyk-las, važiuoti į provinciją, kalbėti su jaunimu, yra proveržis. Man labai simboliška, kad metų mokytojas šiemet tapo visi humanitarai: etikos mokytojas, filosofijos mokytojas, lietuvių kalbos mokytojas. Tai gal šalia tų tokių labai praktiškų ele-mentų vėl grįžta humanitariniai da-lykai ir į juos reikia žiūrėti kaip į galimybę, o ne kaip į trūkđį.

A.KLIMAS: Bet sakysime vėl-gi: mažos mokyklos yra blogai ar gerai? Ar blogai, jeigu į mažą mie-sto mokyklą atėjęs vaikas jaučiasi šeimoje? Ne, sako, jūs per maži, jus reikia sujungti. Būtent tokia yra tos mažos valstybės vertybė, kad mes kiekvieną vaiką paglostome ir kie-kvienam pasakome, kad jis yra tie-buklingas, o ne atvirščiai, turime edukacijos fabrikus, kuriuose štam-puojame žmones su diplomais. Tai čia vertybių klausimas. Maža val-sybė palaiko mažas vertybes.

G.JAKAVONIS: Esu girdė-jęs, kad tai visai ne valstybiniai apdovanojimai, kad renka lai-kraštis. Aš įsivaizduoju, kad čia renka žmonės. Pakalbėkime, čia valdžios įtaka tokia labai svarbi, ar vis dėlto žmonių?

G.DRĖMAITĖ: Aš norėčiau pabrėžti, kad mes kalbame apie gy-vąjį paveldą, arba gyvasias verty-bes, nes visai kita grupė yra nekil-nojamasis, kilnojamas paveldas, tai, ką mes turime materialaus.

Prieš keletą metų susidūriau su kultūros paveldo kaita, su šiuo-laikinių architektų kišimuis. Klaus-davau: jūs gi architektas, jūs su-prantat, kad šitaip negalima? Atsa-kydavo: taip, bet aš kažkaip turiu išlaikyti savo šeimą. Tai, ką, šitie dalykai, tas prisitaikėliškumas yra labai skaudūs.

Kadangi dirbu kultūros paveldo srityje, noriu akcentuoti, kad Lie-tuva yra teisinė valstybė, yra puik-ūs įstatymai, jų reikia laikytis. Prieš metus, susibūrė su inspek-cija, padarėme reidus, priėmėme sprendimus, pasiūkauėm savival-dybę. Visa tai yra nelegalu, jeigau na-baudas ir vis tiek viską daro. Vadinaisi, princoipingai reikia prieti prie savo darbo.

Ir dar noriu pasakyti apie moky-klą. Tais gūdžiais laikais, kai šeimos neturėjo ką valgyti, tą, už tą, ką ga-vau savo vidinei kultūrai, esu dėkin-ąs tiktai savo auklėtojai. Kad ir ko-kios buvo programos, mes turėjome valandėles, per kurias išmokau ir kaip valgyti, kaip mandagiai užleisti vietą, kaip kalbėti su suaugusiu.

Manau, kad dabartinė laida „Tūkstantmečio vaikai“ yra fanta-stiška. Ir tada galvoju, kad gal Lie-tuva dar nežius, dar kažkaip yra to jaunimo. Man labai skaudu, kad de-šimtakai nežino, kas yra Justinas Vienožinskis, kas yra Antanas Žmuidzinavičius. Jie žino romėnų visus imperatorius, bet Lietuvos istorijos, kultūros žinių stoka yra didelė. Ir žinau, kad net meno mo-kyklose ne visi viską žino. Taigi čia dar labai daug dirvos.

V.BACYS: Iš tikrųjų tuos ro-mėnų imperatorius yra kur kas len-gviau išmokyti. O štai išnaudoti aplinką, kurią mes turime, - sudė-tingiau. Ir iš tikrųjų yra labai daug šaunių mokytojų, kurie stengiasi tai daryti, ir labai teisingai pasaky-ta, kad kartais yra rašytinė ir ne-rašytinė programa. Tai atsigręžti į mokytoją, kad patys šauniausi Lie-tuvos visuomenės nariai taptų mo-kytojais, yra labai svarbu ir čia yra didžiausias iššūkis.

Labai teisingai buvo pastebėta, kad jaunimas labai mėgsta būti įvertintas, pastebėtas. O kad jauni-

mas pirmiausia atsigręžia į tam ti-menininkų mielai nori eiti į mokyk-las, važiuoti į provinciją, kalbėti su jaunimu, yra proveržis. Man labai simboliška, kad metų mokytojas šiemet tapo visi humanitarai: etikos mokytojas, filosofijos mokytojas, lietuvių kalbos mokytojas. Tai gal šalia tų tokių labai praktiškų ele-mentų vėl grįžta humanitariniai da-lykai ir į juos reikia žiūrėti kaip į galimybę, o ne kaip į trūkđį.

A.KLIMAS: Bet sakysime vėl-gi: mažos mokyklos yra blogai ar gerai? Ar blogai, jeigu į mažą mie-sto mokyklą atėjęs vaikas jaučiasi šeimoje? Ne, sako, jūs per maži, jus reikia sujungti. Būtent tokia yra tos mažos valstybės vertybė, kad mes kiekvieną vaiką paglostome ir kie-kvienam pasakome, kad jis yra tie-buklingas, o ne atvirščiai, turime edukacijos fabrikus, kuriuose štam-puojame žmones su diplomais. Tai čia vertybių klausimas. Maža val-sybė palaiko mažas vertybes.

G.JAKAVONIS: Esu girdė-jęs, kad tai visai ne valstybiniai apdovanojimai, kad renka lai-kraštis. Aš įsivaizduoju, kad čia renka žmonės. Pakalbėkime, čia valdžios įtaka tokia labai svarbi, ar vis dėlto žmonių?

G.DRĖMAITĖ: Aš norėčiau pabrėžti, kad mes kalbame apie gy-vąjį paveldą, arba gyvasias verty-bes, nes visai kita grupė yra nekil-nojamasis, kilnojamas paveldas, tai, ką mes turime materialaus.

Prieš keletą metų susidūriau su kultūros paveldo kaita, su šiuo-laikinių architektų kišimuis. Klaus-davau: jūs gi architektas, jūs su-prantat, kad šitaip negalima? Atsa-kydavo: taip, bet aš kažkaip turiu išlaikyti savo šeimą. Tai, ką, šitie dalykai, tas prisitaikėliškumas yra labai skaudūs.

Kadangi dirbu kultūros paveldo srityje, noriu akcentuoti, kad Lie-tuva yra teisinė valstybė, yra puik-ūs įstatymai, jų reikia laikytis. Prieš metus, susibūrė su inspek-cija, padarėme reidus, priėmėme sprendimus, pasiūkauėm savival-dybę. Visa tai yra nelegalu, jeigau na-baudas ir vis tiek viską daro. Vadinaisi, princoipingai reikia prieti prie savo darbo.

Ir dar noriu pasakyti apie moky-klą. Tais gūdžiais laikais, kai šeimos neturėjo ką valgyti, tą, už tą, ką ga-vau savo vidinei kultūrai, esu dėkin-ąs tiktai savo auklėtojai. Kad ir ko-kios buvo programos, mes turėjome valandėles, per kurias išmokau ir kaip valgyti, kaip mandagiai užleisti vietą, kaip kalbėti su suaugusiu.

Manau, kad dabartinė laida „Tūkstantmečio vaikai“ yra fanta-stiška. Ir tada galvoju, kad gal Lie-tuva dar nežius, dar kažkaip yra to jaunimo. Man labai skaudu, kad de-šimtakai nežino, kas yra Justinas Vienožinskis, kas yra Antanas Žmuidzinavičius. Jie žino romėnų visus imperatorius, bet Lietuvos istorijos, kultūros žinių stoka yra didelė. Ir žinau, kad net meno mo-kyklose ne visi viską žino. Taigi čia dar labai daug dirvos.

V.BACYS: Iš tikrųjų tuos ro-mėnų imperatorius yra kur kas len-gviau išmokyti. O štai išnaudoti aplinką, kurią mes turime, - sudė-tingiau. Ir iš tikrųjų yra labai daug šaunių mokytojų, kurie stengiasi tai daryti, ir labai teisingai pasaky-ta, kad kartais yra rašytinė ir ne-rašytinė programa. Tai atsigręžti į mokytoją, kad patys šauniausi Lie-tuvos visuomenės nariai taptų mo-kytojais, yra labai svarbu ir čia yra didžiausias iššūkis.

Labai teisingai buvo pastebėta, kad jaunimas labai mėgsta būti įvertintas, pastebėtas. O kad jauni-

▶ Kalbos įstatymas turėtų atsirasti kuo greičiau

Jolanta ZABARSKAITĖ
Lietuvių kalbos instituto direktorė

jis pats jau dėl laisvės abejoja, ar jos dar kada norės.

Dėl šeimos. Atsimenu ir savo vaikystę, ir dar kitos kartos vaikus-tę. Tada tėvų didžiausias noras bū-davo, kad tik vaikas padorus už-augtu. O dabar motinos nuo mažų dienų bijo, kad vaikai, jeigu pado-ras tiktai savo auklėtojai. Kad ir ko-kios buvo programos, mes turėjome valandėles, per kurias išmokau ir kaip valgyti, kaip mandagiai užleisti vietą, kaip kalbėti su suaugusiu.

G.JAKAVONIS: Prie jau išvar-dytų visų bendrų vertybių pridė-čiau Hemingvėjaus žodžius, kad vienintelė vertybė pasaulyje - tai žmogaus ryšys su žmogumi.

▶ Simboliška, kad metų mokytojais šiemet tapo visi humanitarai

Vaidas BACYS
Švietimo viceministras

R.TRAKYMIENĖ: Kalbėdama apie šį projektą, noriu paminėti Ni-dros Binkauskės ir Laimos Lingytės pavardes. Mes sugalvojome kažką, sakyčiau, labai neįprastu. Mat buvo įprasta vadinti arba filosofine ka-tegorija vertybė, arba kilnojama ar nekilnojama vertybe. O tada mes kažkaip sugalvojom, kad, ko gero, pati didžiausia vertybė yra žmogus. Ir jūs parodykite, kur dar Lietuvoje žmogų įvardytų kaip vertybę. Ir čia dvigubas malonumas, nes pagrindnė idėja tokia ir buvo, kad žmonės patys atrastų ir patys rašytų.

lose, kur vaikai yra mokomi dirbti ir su senosiomis staklėmis, jie ku-ria tą nacionalinę vertybę, tą iden-titetą. Tu galbūt dirbsi su XXI am-žiaus labai moderniomis staklėmis, bet žinosi ištakas tu amatų, bal-džiaus, staliaus...

Parangė Živilė KVARACIJEIENĖ

Visa filmuota medžiaga tinklalapyje w.w.zalgiris.org

Kalviai - žaizdrų grūdinti vyrai

Gimsta ir atgula žemėn žmonių kartos, kiekviena palikdama vienokių ar kitokių liudijimų apie vieno ar kito laikotarpio tautos gyvenimą. Vienus jų randame literatūroje, kitus atskleidžia senasis paveldas: statiniai, senelių audimo raštai, dainos, meno kūriniai arba tiesiog sudėliotos iškasenų šukės. Kad ir ką surastume, viskas liudija apie mūsų tėvynainių išmaningumą, nepaprastą darbštumą, siekį ne tik palengvinti žmonių buitį, bet ir puošti, gražinti jų kasdieninį gyvenimą. Daug tokių liudijimų iki mūsų dienų išliko... iškaltų geležyje.

Danielius BALČIŪNAS
Garbės kraštotyrininkas

Man, kaip kraštotyrininkui, kur kas anksčiau kilo mintis rinkti atsiminimus ir faktus apie mūsų krašte garsėjusius ir šiandien pasižymincius sunkaus amato - kalvystės meistrus. Kai bandau atsekti, iš kur kyla toks noras, prisiminimai nuveda į tolimą vaikystę. Su koku pasigėrėjimu ir nuostaba, tėvelio nusivestas į gimto Kemešo kaimo (Utenos r.) kalvę, stebėdavau apylinkėje garsėjusio nagingo meistro Juozo Gimžausko darbą: kai jis neįtikėtinais savo rankų jėgais paklūstančiu kūju trunkydamos kibirkštims spjaudančią geležį paverdavo reikalingu daiktu, dargi leidamas man dumplėmis papūsti žaizdran orą, atrodydavo, kad ir aš esu to stebuklingo proceso dalyvis!

Ypač stulbinantį įspūdį man padarė pikto arklio kaustymo procesas. Tam J.Gimžauskas turėjo pasidaryti vadinamąsias stakles, dviem diržais sukdamas veleną užsispyrėlių pakeldavo į viršų, po kaustoma koja padėdavo pastovą ir pakaldavo karštą pasagą.

Vėliau, kai baigęs inžinerijos mokslus pradėjau dirbti Šiauliuose ir sutelkiau gausų aktyvių kraštotyrininkų būrį, kalvystės tema nutarėme pasidomėti to krašto apylinkėse. Ieškojome kontaktų su tebedirbančiais šį darbą meistrais bei senoliais - mėnčiais jau mirusius garsius kalvius. 2006 metais vien Bazilionių seniūnijoje užrašėme net 37 gyvų ir mirusių kalvių pavardes. Įsitikinome, kad šio amato žmonės tikrai verti tautos atminimo. Aprašytą, fotografuotą medžiagą perdavėme Šiaulių „Aušros“ muziejui.

Kalu, dieną naktį kalu!

Ak, tie senieji mūsų krašto kalviai kalveliai! Kažin ar rastume tokio sunkumo kitą darbą?! Žaizdro kaitra, sunkus kūjis, žarijos karščiu žeruojanči geležis! Jėga ir prakaitas! Matyt, ir poetas Julius Janonis neatsitiktinai į kalvio lūpas įdėjo tokius žodžius:

„Pasitrauk, nekliudyk,
Juk matai, kad kalu!“

Nors tas sunkus, suodinas darbas tikrai buvo menkai atlyginamas, tačiau visiems reikalingas, gerbiamas. Juk be kalvio pagalbos neapsiejo nė vienas kaimas, nė vienas ūkis. Daug dainų liaudis sudėjo apie kalvelį, kūju į priekalą skeliantį žiežirbas. O kiek pas mus iš žodžio „kalvis“ kilusių vietovių pavadinimų! Kalveliai (10), Kalviai (19), Kalviškė (7) ir t.t. O štai Dirvonėnuose, pagerbdami iš-

► Kernavėje...

tisą kalvių Abakų dinastiją, net į šią sodybą vedantį kelią gyventojai pavadino Kalvių gatve. Aprašėme ir Sutkų, Milerių bei kitas dinastijas. Matyt, tiesą byloja sena liaudies patarlė: „Kalvio vaikų ugnimi nepagąsdinsi!“ Jėga, sumanumu kalviai pasižymi ir pasakose, legendose: nukaldinęs virbą, kalvis, užuot paploninęs raganai liežuvį, jį prikalą prie trinkos; nukalta taikliai skriejančia ietimi nugalabija slibiną ar velnią. Kalviai - žmonių gynėjai, užtarėjai.

Lietuvoje randama net pirmojo, antrojo tūkstantmečio kaltų ginklų, metalinių papuošalų: kario ir žirgo aprangos detalių ir kt. Bene pats didžiausias iš menamų dokumentuose senųjų kalvių cechų buvo 1560 metais Žygimanto Augusto įsteigtas Vilniaus kalvių cechas.

Metalas paklūsta fantazijai

Žemaitijoje, Vieksnių apylinkėje, dažnas gyventojas papasakos apie, anot jų, „velniškai gabų“ kalvį Algirdą Stankų. Kai muziejininkai paprašė jo nukalti senovinių ginklų „muliažus“, Algirdas pareiškė: „Vyrai! Muliažus tegamina teatro butaforai, o aš kalu tikrą daiktą“.

Ir po ilgų mėginimų, pervertęs daugybę literatūros, sugadinęs nemažai geležėlių, meistras nukalė net keletą tikrų Algirdo ir Kęstučio laikais naudotų kalavijų. Jų geležtės - iš daugelio metalo pynių supintos, kalviškai suvirintos, galinčios net metalinį šalimą lengvai perkirsti (kas žino, gal iš tokio gaminimo būdo ir kilo to ginklo pavadinimas: kala vijas?), nepalikdamos ant savo damaskinio plieno ašmenų nė ženklų!

O besidomintiems rodydamas gausybę savo meninių dirbinių bei eskizų troboje, žvitraulis kalvis su humoru aiškino: „Sumaniau sau šaunią lovą nukalti. Su Adomu ir Ieva kojūgalyje, rojaus obelimi galvūgaly ir prakąstu žalvariniu obuoliuku. Užkelsiu ją ant ratukų ir tegul rieda - ryd rata, ryd rateliai, ryd mažieji tekinėliai - į parodą!“

Ir Vieksniai, ir Žemaitija buvo per ankšta erdvė šiam nuostabiam

talentui sleistis. Pasak Algirdo, jo tėvas, „nors buvo tik inžinerinio mąstymo miestelio kalvis, - kūjeliu Vytauto maršą išskambindavo!“ O jis pats savo darbe irgi pritaikė naujovių.

Štai, norėdamas dundant kūjams greičiau susikalbėti su savo „gizeliais“, jis įgyvendino „Kūjo ir priekalo abėcėlę“: pagal barkštelėjimus tampa aišku, ką meistras nori pakviesti ar nurodyti.

Algirdas Stankus kalė ir Vokietijoje, ir Rusijoje bei, anot jo, „ir kitose pasvietėse“. Ypač jo sugebėjimus vertino vokiečiai. „Net vienas vokiečių kalvystės „profesorius“, dirbant Eisenache, į mane kreipdavosi „Herr Meister“, - grįžęs Lietuvon didžiavosi Stankus. Beje, iš vokiečių, sumaniai taupančių darbo laiką, jis ir išmoko tą pas juos naudojamą „Kūjo ir priekalo abėcėlę“.

Būta bei esama Žemaitijoje ir daug kitų kalvystės meistrų. Sumanius rengti Kalvių dieną, tarp iš visos Lietuvos suvažiavusių meistrų žemaitis nuo Mažeikių Pranas Mažiekis buvo pripažintas kalvių kalviu. Tas pats P.Mažiekis vėliau suorganizavo Vilniuje Amatų dieną.

Baigę „Kūjo ir priekalo universitetus“

Kai, surengę porą ekspedicijų į padubysio kaimus, suradome daug dar tebedirbančių kalvių ir Juškaičių kaime kalvio Antano Maselskio paklausėme, iš ko jis išmoko kalvystės, jis tik juokėsi: „Iš kurgi, jei ne iš senolių ir iš savo pačių makaulių! Lietuviai gabūs, imlūs, greitai perpranta praktinį darbą, o po to papildo savo išmone, įgimtu taupumu, sumanumu“.

Taigi profesinės žinios ir praktiniai įgūdžiai - iš senolių! Štai Tauragėje 2005 metais įkurta meninės kalybos bendrovė. Vietinių gyventojų vadinamoje Hefaisto kalvėje tokia kalyba užsiima net keli meistrai, vadovaujami bendrovės direktoriaus Kęstučio Plyskaičio.

Čia kalamos ne tik metalinės tvoros, vartai, laiptų turėklai, rekla-

miniai stendai, gėlių stovai, žvakidės, bet net ir metaliniai lauko baldai. Čia rengiamos dirbinių ekspozicijos, kuriose reklamuojami naujausi gaminiai. Pasak direktoriaus, jų klientai tampa vis išrankesni, pageidauja vienietinių dirbinių. „Taigi mes priversti ne tik kalti, bet ir kurti. Pirmiausia, žinoma, daromas eskizas. Jo sukūrimas dažnai pareikalauja daugiau laiko ir meninės nuovokos, nei dirbinio nukalimas, - sako jis. - Bet įdėto darbo negaila. Juk mūsų gaminiai - ilgaamžiai“. O jei jais gėrimasi kaip menu, - tai džiugina ir meistrų širdis. Štai tauragiškiai: ir šiandien, eidami į Švč. Trejybės bažnyčią, atkreipia dėmesį į meninės kalybos jos vartus. Pasigėri, bet retas žino, kad jų meistras - Plyskaičio prosenelis Stanislovas Albrechtas, kurio kalvėje ir pats Kęstutis įgijo pirmuosius kalvystės įgūdžius.

O kiek tokių auksarankių kalvių - kūrėjų tautai vertėtų prisiminti! Arba tebedirbančiais pasidomėti! Štai trys šiauliečiai - Ramūnas Gudaitis, Antanas Sodaitis ir Arūnas Degė, turintys nemažą meninės kalybos prak-

► Ar sunku būti kalviu?

Albertas MARTINAITIS
Kalvis

[vairių būna kalvių: ir teoriškai gerai pasirengusių, ir savamokslių, kuriuos į kalvystę pastūmėjo gyvenimas. Aš kalviu tapau daugiau nei prieš tris dešimtmečius, kai atsibodo bastytis po Lietuvą darant geologinius vandens gręžinius. Apsispręsti paskatino žinia, kad mūsų bendrovės kalvis išsina į pensiją. Kalvystė - įdomus amatas, jį nėra kaip į vandenį. Iš pradžių užsiėmiau tik pramonine kalvyste, bet pamažu vis

tiką, 2004 metais atidarė savo dirbtuvę Radviliškyje, automobilių turgaus teritorijoje. Besidominčių jų dirbiniais netrūksta: pirkėjai keliauja ne tik iš Latvijos, Estijos, Rusijos, bet net iš Azijos!

„Meniška nukaltus senovės lietuvių ginklus esame padovanoję šalies prezidentams Algirdui Brazauskui, Valdui Adamkui, kitiems valdžios vyrams, linkėdami sumaniai saugoti mūsų šalį. To paties prašėme ir Mergelės Marijos, kurios skulptūrai Radviliškio parapijos bažnyčioje sukūrėme puikią karūną! O štai norvegams pagal vienintelę jų atsivežtą detalę atkūrėme autentiškus senovinio balkono turėklus!“ - pasakoja nagingi meistrai ir kartu priduria, kad tik tikras kalvystės žinovas gali įvertinti meninės kalybos dirbinius.

Meninės kalvystės kai kurie meistrai mokėsi Telšių taikomios dailės technikume. Vienas toks - Edmundas Frėjus (1949-2009) - kaip kalvis-skulptorius garsėjo ne tik Lietuvoje, bet ir užsienyje.

Lietuvos kalvių sąjunga

Atkūrus Lietuvos Nepriklausomybę, šalies kalviai kviečiami ir į kitų valstybių (Vokietijos, Lenkijos, Čekijos, Austrijos, JAV) kalvių kūrybos parodas, festivalius. 2005 metais įkurta Lietuvos kalvių sąjunga (būstinė - Klėmiškės kaime, Klaipėdos r., www.lietuovskalviusajunga.lt). Sąjunga rūpinasi meistrų žinių ir įgūdžių tobulinimu, profesiniu rengimu, gina jų autorines teises (šiandien jau nukopijuosi puošnios kaimyno tvoros ar antkapinio paminklo be autoriaus žinios!).

Tačiau, kaip pastebi meistrai, pritraukti prie šios profesijos jaunimą šiandien nėra lengva. „Reikia, kad kūjo iškeliamos žiežirbos surusentų jauno žmogaus širdyje. Jei bus potraukis, jėgų atsiras. Šiandien daug kartų regime, kai, nieko nenučiuodami apie šią profesiją, vos pabuvę keletą valandų kalvėje, pretendentai į kalvius mauna kuo toliau... Buvo skanaus juoko, kai vienas toks, vos pusdienį ištvėręs, spruko net savo atsineštas kambarines šlepetes ir sportines kelnės palikęs“, - sako tauragiškis kalvis Kęstutis Plyskaitis.

Taigi! Reikia, kad kūjo įskelta kibirkštis surusentų!

daugiau dėmesio skyriau ir meninei. Per keletą dešimtmečių tą darbą įsimylėjau - jei ilgesnį laiką nepačiuo pinėju metalo, šio užsiėmimo man pradeda trūkti. Save priskirčiau prie tokių kalvių, kurie dumplės naudoja ir muzikuodami, o žodis „grotos“ man asocijuojasi su „groti“ (grojimu, nes daugelis praeities kalvių grojo dumpliniais instrumentais). Iš dalies esu muzikos KALINYS. (Net tas žodis skamba kalviškai, ar ne?) Tauta jau be komentarų suvokia, ką reiškia „ikalęs“ asmuo. Kiek daug kalvystės slypi mumyse... Kalvystė žengia kartu su laiku ir modernėja. Seniau kalvis buvo tas žmogus, kuris pakauto arklį, šiandien dažnas kalvis jau nežino, kur tie arkliai kaustomi. Šių dienų kalvių rankų labiau reikia baldų gamybos, namų eksterjero puošybos ir kitose srityse.